

plande uitbreidingen, de negentiende-eeuwse gordel), en het is sindsdien niet meer gestopt. De kernstad, traag en organisch gegroeid, werd omsingeld en verstikt door steeds meer uitbreidingen, en een ander, beheersmatig denken maakte zich meester van de stad. Men ging eraan 'dokteren': stedenbouw werd en wordt nog steeds beschreven als een chirurgisch proces van snijden, amputeren en plaatsen van prothesen, wat onderhand merkwaardige hybriden heeft opgeleverd. Bovendien ging de logica van netwerken van rioleringen, elektrische leidingen, verkeersassen zich langzaam meester maken van deze mutaties, en de stad geheel uiteenleggen in functionele eilanden met diverse voorzieningenniveaus en bestemmingen.

Deze evolutie eindigde in een verregaande functionele verdunning en verarming. Pas vrij recent kwam men tot de vaststelling dat bij al deze 'verbeteringen' de patiënt zelf blijkbaar overleden was. Maar dat kan de pret niet echt drukken, want ondertussen heeft de explosieve ontwikkeling van het verkeer er toe geleid dat 'nobody in his right mind' nog in de stad woont. Wie kan, ontvlucht de reeds vermelde 'duizeling van de moderniteit' en gaat in de randstad wonen. Of zoals een stedenbouwkundige in Brussel het onlangs formuleerde: 'Il n'y a plus que des immigrés et des intellectuels flamands qui habitent à Bruxelles'. De eersten omdat ze misschien niet anders kunnen, de tweeden omdat ze wellicht halsstarrig in de morele meerwaarde van de grootstad geloven. Maar als niemand nog echt verplicht is de duizeling van de grootstad, de hectische drukte en het lawaai aan den lijve te ondervinden, kan ze gaan functioneren als een soort lunapark, een kick, zij het met veel meerwaarde. De stad blijft een stenen getuige van een 'publieke' werkelijkheid die ondertussen enkel nog, zoals Bart Verschaffel in 'De kring en het netwerk' beschrijft, een schijnleven is gaan leiden op de beeldbuis.

Simulatie

De vraag die men zich bij dit alles kan stellen is: waarom hecht het theatermilieu desondanks een bijna existentieel belang aan de stad als vestigingsplaats, wanneer het vermoeden gewettigd is dat die plaats voor het theater slechts op dezelfde wijze belangrijk is als waarop ze ook voor een handelszaak of een restaurant of café belangrijk is? Stadscentra zijn immers niet meer de plaatsen waar 'het' gebeurt, zijn geen 'sociale condensatoren' meer, maar plaatsen waar 'iets' gebeurt, begrijp: waar een aantal functies, zoals uitgaan, winkelen, plezier maken hun plaats hebben. Een dankbare omstandigheid voor een theater, dat is zeker. Maar levensbelangrijk?

Het volstaat om te kijken wie theaters bezoekt. De meeste bezoekers bewonen de stad niet (meer), maar gebruiken ze. In die zin zetten alle theaters in de stad een evolutie voort die bij het Palais Garnier begon. Het theater simuleert even stedelijkheid, publiek, gesprek, voor de duur van een voorstelling en het drankje achteraf, en dan is het afgelopen. Het theater is geen deel meer van een stedelijke huiskamer zoals in de achttiende eeuw, of we dat leuk vinden of niet. En trouwens, zelfs het stadscentrum zelf simuleert in hoge mate stedelijkheid. Loop na één uur 's nachts door Brussel: er is weinig 'bruisende, chansende stad', weinig functionele diversiteit te zien, enkele straten niet te na gesproken.

Artefact

Een verklaring, specifiek voor Brussel, is de volgende: wanneer de stad leegloopt, wanneer er bovendien rond die stad een 'cordon sanitaire' van culturele centra ligt die de theaterliefhebber 'thuis' houden, wanneer tenslotte binnen afzienbare tijd misschien niemand nog de noodzaak zal zien om dat centrum 's avonds aan te doen omdat winkelen en uitgaan zich in de periferie genesteld hebben, zou het wel

eens gedaan kunnen zijn met het bezoek aan het stadstheater. Daarmee spelen stadstheaters hun legitimiteit, en dus hun bestaanreden kwijt.

Het is een redenering die de Beurschouwburg maakte, toen ze haar werking diepgaand wijzigde en richtte op de 'werkelijke' stadsbewoners. Al moet het de Beurs nagegeven worden dat haar redenering niet mercantilistisch was, maar ingegeven werd door een authentieke sociale bekommernis. Want een stad als Brussel, waar de hele middenklasse het veld geruimd heeft voor een relatief gemarginaliseerde bevolkingsgroep, wordt zeer problematisch om te wonen, omdat diegenen die 'het voor het zeggen hebben' er weg zijn, en er zich dus ook geen zorgen over maken, de zaken maar op hun beloop laten. Terwijl, ondanks al wat hier eerder beweerd werd, een stad als Brussel, met zijn diversiteit aan wijken en bewoners, nog steeds een ervaringsrijkdom en een scala aan faciliteiten biedt die bijzonder gunstig afsteken tegen de ervaringsarmoede, de sociale monotonie van de modale verkaveling in de randstad. En dat historisch uniek artefact kan men niet zomaar op de schroothoop gooien, hoe zorgwekkend de toestand ook moge wezen.

Als een theater zich op zijn directe omgeving gaat richten, met het uitdrukkelijk plan de leefbaarheid en bewoonbaarheid ervan onder de aandacht te brengen/te verhogen, is dat een intrinsiek belangrijk streven. Het kan misschien op langere termijn opnieuw een middengroep naar de stad lokken die de stad weer opeist als haar terrein en haar niet overlaat aan speculanten en stedenbouwkundigen. Voor de Beurschouwburg heeft deze nieuwe koers echter ook een kleine aardverschuiving in de programmering veroorzaakt. Het theater als artistieke vorm heeft tegenover andere kunsten en activiteiten enorm aan belang ingeboet. Dat is niet verwonderlijk: het publiek dat gevoelig is voor de waarheidsstichtende 'terreur' van het theater is niet licht te vinden bij een populatie die wel

De avonturen van Nero en co. De Verdorven stad - Marc Sleen

